

Ujság. 1943. júl. 30

Látogatás az utolsó óbudai pipagyártónál

Régezte nevezetes gyártmány volt az agyagból égetett, jó időkben ezüst-, gyengébbekben rézkupakos óbudai *pipa*. Százezrével kerültek ki itteni mesterek műhelyéből. Az 1848. évi conscriptio szerint 18 pipakészítő dolgozott, volt aki tizenkét segéddel. 1861-ben egytucatnyi volt a mesterek száma. Most már csak *egyetlen* kis műhely van ebből a szakmából. A szivar, főleg a cigaretta meg az angol fapipa kiszorította ezt a magyar iparágat.

Régi földszintes ház a Lajos-utcában. Az egyik oldalán már lebontották a szomszédos épületet, annak már csak egy maradék fala támogatja. Kővei talán még a régi *Aquincum romjaiból* kerültek ki. Régi divatu, széles kapu vezet a hosszú, görbe, szűk udvarra, melynek hátsó kijárata is van. Ajtó ajtó mellett. Némi kérdezősködés után vissza kell mennünk a bolthajtásos kapubejárathoz, onnan nyílik a pipagyártóműhely. Nem jelzi se cég-tábla, se felírás, vevő nem jár ide, a készítményeket a norinbergi áru nagykereskedőknek szállítják be a városba.

Bolthajtásos, füstösfalu kisebb és egy tágasabb helyiségből áll a műhely. *Rosental* Károly mester kézségesen bemutatja a régi berendezést és a pipakészítést. Ő maga is apjánál tanulta, amikor Óbudán még 100—150 munkáskéz készített pipát. Most már — mint mondja — *ő az első, egyben az utolsó mester.*

A hozzávaló anyagot a téglagyártóból szerzi be, a hibás, égetésre nem kerülő téglák és hulladékaik adnak már jól átdolgozott agyagot. Ezt kellően megnedvesítve, henger alakú darabkákra gyurják át. A főszerszám a sárgarézből vagy keményfába ágyazott cinből készült minta, amely a pipa külsejének két részéből álló negatívja. Ebbe a kissé beolajozott, csapokkal ellátott formába teszik az agyagdarabkát, a prés összeszorítja, egy megkent henger lenyomása adja meg a dohány befogadására szol-

szurják ki a légjáratot. Ujabb nyomásra és kiemelésre kikerül a forma és abból a friss pipa, amely a szárító állványra jut. Kiszáradás után a felesleges részeket az esztergapadon lecsiszolják, majd bekerülnek a pipák az első helyiség mélyében levő égetőkemencébe, 6—8 órai kiégetésre. Fekete vagy barna zománcal való bevonás után még egyszer odajutnak égetésre.

Azelőtt külön ipar volt a pipakupakolás, illetve rezelés. Ma már megszűnt ez a mesterség és a pipámester sárgarézből lemezekékből maga csinálja néhány szerszám segítségével az egyforma fedeleket. A hajdan, sokszor művészies kivitelű ezüst kupakokról már szó sincs.

Gyenge keresetforrásnak mondja a mester iparát, mert olcsón kell szállítani a nagykereskedőnek. Melletteknek készítik azokat a golyócskákat, amelyekkel ha a fiuk az utcán, sétatereken játszani kezdenek, mindennél biztosabban jelenik a tavasz beálltát. Mi még valódi márványgolyókkal játszottunk, most már az is csak pótlékból, égetett agyagból készül. Egy forgatható dróthálós henger és egy tengelyen járó hordó az előállító készülékek.

Tudjuk, hogy a pipás időkben leghíresebb volt a selmeci pipa, azt használta a debreceni civis, viszont Selmecen a Debrecenből kikerültnek volt becsülete. Azért a selmeciért se kell messzire menni, készül az itten is: a nyolcszögletes készítmény őrzi annak nevét. Van olyan is, amelybe valamelyik gyártató cég jelzése van arannyal belenyomva. A cég már régen megszűnt, neve márka lett, pipái még élnek és ujak születnek.

Különféle formájú régi pipákat válogat ki az öreg mester a fiókokból. Van köztük az említett selmeci alakú, makrapipa, tajtékpipaalakú, de angol fapipához hasonló is. Muzéális gyűjtemény értékeiv lépnek majd elő: megőrzendők egy hajdan nagyban virágzott óbudai kispipar emlékeit.